

Notes sobre la Banca Gironina de la "febre d'or" «EL BANCO DE GERONA»

per JOSEP CLARA

ESTATUTOS

TÍTULO PRIMERO

ARTÍCULO 1.º De acuerdo con lo preceptuado por el Código de Comercio y Ley de 19 de Octubre de 1869, se funda una Sociedad anónima de crédito con el nombre de BANCO DE GERONA con domicilio en la misma Ciudad.

ART. 2.º El Banco de Gerona tiene por objeto la realización de toda clase de operaciones financieras, agrícolas, industriales y empresas de obras públicas, por sí, ó en participacion con otros establecimientos ó personas, por cuenta propia ó por la de un tercero, en España, Ultramar ó extranjero, apoyando con sus recursos directa ó indirectamente, toda empresa que tienda al desarrollo de la riqueza pública y á la prosperidad del País.

Com ha mostrat Pedro Tedde, en un important estudi sobre la banca privada espanyola durant la Restauració (1), la banca catalana conegué un període de fecunditat insòlita els darrers anys de la dècada del 1870 i primers de la del 1880. Es l'època que Narcís Oller ha descrit a *La febre d'or* (2) i que acabarà dramàticament per a moltes societats a conseqüència de la crisi del 1882.

L'eufòria del moment comportà l'aparició de nombrosos bancs fundats per aventurers precipitats i calculadors fàcils que es llançaren als negocis amb poc capital i escàs esdevenidor. «Se confiaba, no en la solidez de la sociedad en cuya propiedad se participaba, sino en que el alza de la Bolsa elevara el valor de los títulos recién adquiridos con la esperanza de que mañana se vendieran aún a mayor precio» (3).

Pedro Tedde assenyala també dues característiques en el procés inversor: 1) els demanants de títols pertanyien a totes les classes socials i 2) la repetició del mateix fenomen

acusat per la indústria tèxtil anys abans: «La reducida dimensión de las empresas y la despreocupada inversión en negocios con costes elevados y rentabilidad baja eran características que ya se habían presentado en la vida económica de Cataluña» (4).

En la Girona de la Restauració, tan poc estudiada i tan rica en aspectes de desenrotllament econòmic i industrial, hi trobem dues societats de crèdit nascudes amb la «febre d'or» i desaparegudes ben ràpidament: «Banco de Gerona» (1881-1884) i «Crédito Gerunden-

1. «La Banca privada española durante la Restauración (1874 - 1914)» dins el volum col·lectiu *La Banca española en la Restauración*. — Madrid, 1974, vol. I, pp. 219-445.

2. «N'hi havia (de bancs) un per cada vila important de Catalunya, fos o no fos necessari, ni tan sols viable. N'hi havia, a més a més, un per cada aventurer atrevit. Se'n creaven amb el pretext de realitzar reformes o grans obres públiques, que no existien sinó en el magí dels projectistes. Molts cops l'única dificultat dels creadors consistia a trobar un nom amb què batejar la criatura» (1.ª part, Cap. IV).

3. P. TEDDE, op. cit., p. 176.

4. *Ibidem.*, p. 277.

se» (1881-1896). Afegim-hi que el «Banco de España» hi establí sucursal aquells mateixos anys».

Sobre la primera podem aportar avui alguns elements que encaixen perfectament dins el conjunt estudiat per Tedde i altres autors que s'han preocupat per la banca i la borsa del moment (5).

Pel que respecta a la segona, tenim també algunes recerques fetes, però les deixarem de moment de banda i les oferirem en una altra ocasió. Diguem només ara que «Crédito Gerundense» era patrocinat per persones més importants econòmicament, entre les quals cal destacar el marquès de Camps, i que comptava amb un capital social de 20 milions de pessetes.

Els promotors

La societat anònima de crèdit «Banco de Gerona» fou constituïda a Girona, el dia 9 de desembre de 1881, segons escriptura atorgada davant el notari de l'Il·lustre Col·legi Territorial de Barcelona, Ferran Gasset i Font. En foren promotors els senyors següents:

1. Narcís Heras de Puig, comissari d'Agricultura, Indústria i Comerç, advocat i hisendat de Girona (6).
2. Climent Botet i Franquesa, hisendat de Girona.
3. Josep-Oriol Barrau i Espluga, fabricant de Girona.
4. Felip Lloret i Puig, advocat i propietari de Girona.
5. Pere Calvó i Ramió, comerciant de Girona.
6. Josep Català i Fàbregas, hisendat de Girona.
7. Fortunat Balari i Regàs, comerciant de Girona, ex-regidor.
8. Ramon Camplà i Camós, comerciant de Girona.
9. Josep Gotarra i Guinart, comerciant i navilier de Barcelona.
10. Joan Torras i Vidal, advocat i propietari de La Bisbal.
11. Francesc Llobet i Parés, advocat i hisendat de Lloret de Mar.
12. Joan Vicens i Puig, hisendat de Solius.
13. Bonaventura Madrenys i Boada, comerciant i hisendat de Tossa.

5. Cf. JOSEP FONTANA, «La vieja Bolsa de Barcelona (1851-1914)» a **La Bolsa de Barcelona de 1815 a 1930: líneas generales de su evolución**, Barcelona, 1961. — PEDRO VOLTES BOU, **La Banca barcelonesa de 1840 a 1920**, Barcelona, 1963. — F. CABANA, **Bancs i banquers a Catalunya**, Barcelona, 1972.

6. Heras de Puig, fou president de la Diputació i del Certamen de l'Associació Literària (1878). Col·laborà a la «Revista de Gerona».

14. Narcís Gotarra i Guinart, comerciant i hisendat de Llagostera.
15. Josep de Fonolleras i de Valls, comerciant de Llagostera.
16. Josep Esquena i Mas, hisendat d'Olot.

D'acord amb l'article segon dels Estatuts, l'objecte del «Banco de Gerona» era «la realització de toda clase de operaciones financieras, agrícolas, industriales, y empresas de obras públicas, por sí o en participación con otros establecimientos o personas, por cuenta propia o por la de un tercero, en España, Ultramar o extranjero, apoyando con sus recursos directa o indirectamente toda empresa que tienda al desarrollo de la riqueza pública y a la prosperidad del país» (7).

El capital social sumava 5 milions de pessetes, representat per 10.000 accions al portador de 500 pessetes cada una i aportat en un 60 per cent pels promotors mateixos. El nombre d'accions subscriuïdes i acceptades per cada membre pot resumir-se d'aquesta manera:

Josep Gotarra i Guinart	. 1.500 accions
15 fundadors restants (300 cada un)	. . . . .
Total	. . . . . 6.000 accions (8)

Narcís Heras de Puig, la persona gironina de més prestigi i influència entre els promo-

7. Els Estatuts figuren a l'escriptura notarial, i hom en féu també una tirada: **Banco de Gerona. Estatutos**. — Imp. Vicente Dorca, Girona, 1881.

8. Les 4.000 accions restants quedaren en cartera per ser distribuïdes entre les persones que les sol·licitessin.

tors, fou nomenat president del Consell d'Administració. Josep Gotarra actuà com a vice-president, i Eusebi Corominas i Cornell, ex-diputat a Corts (9), com a secretari. Els restants membres fundadors ocuparen càrrecs de direcció i vocalies. Ramon Camplà, per la seva banda, s'encarregà de l'administració.

Trajectòria de la societat

Al cap de tres mesos d'haver estat constituïda de la societat, «Banco de Gerona» anunciava ja amb aquesta nota la situació crítica en què es trobava: «El Consejo de Administración de este Banco, considerando: Primero, que el capital del 5 por 100 que han desembolsado los accionistas es insuficiente para atender a los múltiples negocios de la sociedad; y segundo, que en el estado actual de cosas puede ofrecer inconveniente grave tanto el llamamiento de nuevos dividendos pasivos, como la continuación de las operaciones con el exiguo capital actual, como la liquidación de la sociedad, para lo cual, por otra parte, sólo es competente la junta general de accionistas, acuerda convocarla con carácter de extraordinaria en el local del Banco calle Albareda, 12, principal, el día 20 de abril próximo, a las 11 de la mañana, para deliberar sobre la continuación o liquidación de la sociedad» (10).

Bé que no tenim notícies concretes de com fou salvat l'obstacle que preocupava al Consell d'Administració, sabem que hom imposà la continuïtat de la societat, la qual a la fi del primer any d'existència (31-XII-1882) tancà balanç amb aquestes xifres (11):

	Pessetes
Accions	4.750.000'—
Accions en dipòsit.	362.500'—
Accions en cartera.	107.225'—
Efectes a cobrar	54.397'73
Caixa	19.723'07
Despeses d'installació	29.154'30
Despeses de mobiliari	6.069'12
Despeses de comerç o generals.	18.727'11
Sucursal a Olot	16.706'17
Deutors diversos	78.472'13
Total Actiu	5.442.974'63

9. Corominas era de Corçà, on nasqué el 1847. Havia estat diputat pel districte de Torroella de Montgrí (1872 i 1873) com a republicà federal. Fou secretari del govern civil de Madrid i fundador de «La Publicitat».

10. *El Demócrata*, 26-III-1882.

11. *Boletín Oficial de la Provincia de Gerona*, 9-IV-1883.

	Pessetes
Capital	5.000.000'—
Creditors per accions en dipòsit	362.500'—
Creditors per comptes corrents	73.319'47
Valors diversos	303'99
Guany i pèrdues	6.851'17
Total Passiu	5.442.974'63

Durant l'any 1883, la situació s'agreujà i calgué celebrar novament junta general d'accionistes (12). Finalment, a començaments del 1884, hom acordà liquidar la societat. Els responsables, després de moltes penes i treballs, arribarien a la conclusió que les societats de crèdit com «Banco de Gerona» eren impossibles i ruïnoses. I juntament amb «Banco de Gerona», moltes altres del país: «En 1884, de los veintisiete bancos catalanes fundados en 1881 y 1882, habían liquidado los siguientes: Banco Nacional de Fomento, Banco Financiero, Banco de Lérida, Banco de Fomento de Barcelona, Banco de Mataró, Banco Universal y Banco de Gerona y muy probablemente lo hicieron también en esas fechas los Bancos de la Propiedad, el Crédito Marítimo y la Sociedad General de Banca, de los que no podemos aventurar otro destino en virtud de los datos que poseemos. En total, un capital efectivo de 43'7 millones de pesetas se liquidó en el sector financiero catalán en sólo dos años, correspondiente a diez bancos de veintisiete» (13).

Un cop acabada la liquidació, la junta encarregada de fer-ho va acordar procedir al repartiment de la part que corresponia per acció d'acord amb el balanç aprovat (14). Amb tot, encara l'any 1896, la cosa no estava pas solucionada, motiu pel qual l'administrador Narcís Figueras es va veure obligat a donar aquest avís: «Faltando todavía retirar algunos accionistas la parte que les corresponde por acción, Balance aprobado, se anuncia a los tenedores de tales acciones que hasta el día 12 de abril próximo, de 11 a 1 de la mañana, los miércoles de cada semana, en casa del infrascrito, sita en la Rambla de la Libertad, núm. 38, 2º, podrán presentarse para retirar la expresada parte (...) con la prevención de que, transcurrido este plazo (...) será ingresada la cantidad que reste en

12. 25 de juny de 1883. Signa la convocatòria l'administrador, Narcís Figueras i Duran. L'anunci fou publicat al B.O.P.G.

13. P. TEDDE, op. cit., p. 285.

14. B.O.P.G., 2-IV-1884.

15. B.O.P.G., 5-II-1896.

poder del Administrador infrascrito, en establecimiento público destinado al efecto y a disposición de los accionistas que no hayan percibido la parte que les corresponde» (15).

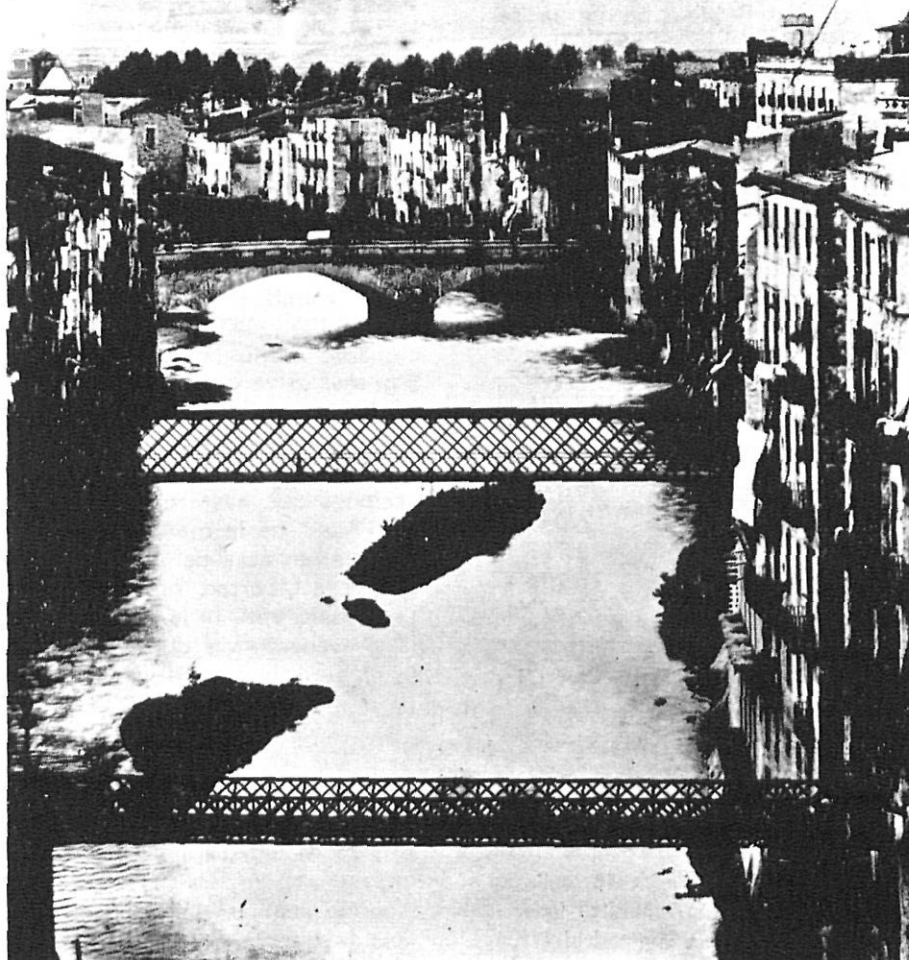
A manera de cloenda

«Banco de Gerona» fou una entitat eminentment gironina: 8 dels promotors eren de Girona, 7 de les comarques i 1 de Barcelona.

El capital recollit, per les dades que hem ofert de cada un dels fundadors, sembla que tenia un origen divers. Procediria del camp, de les rendes agrícoles, d'una banda, i seria fruit d'una acumulació a partir de la indústria (J. O.

Barrau i Fortunat Balari estaven relacionats amb l'empresa instal·ladora del gas) i del comerç local, o regional com a més, d'altra banda.

La competència que suposà l'aparició de «Crédito Gerundense», amb un capital molt més important i amb uns elements més poderosos i forts, degué també incidir d'alguna manera en el fracàs ja comentat Consignem aquí que un dels promotors de «Banco de Gerona», Josep Català, hisendat, subscribí de seguida 400 accions (a 500 ptes. cada una) de «Crédito Gerundense», de manera que tenia 100 accions més de la societat de què no era promotor que de «Banco de Gerona».

També a Girona aparegueren societats de crèdit fundades per aventurers precipitats i calculadors fàcils, abocats al fracàs més rodó. "Banco de Gerona" (1881-1884) en pot ser l'exemple més significatiu.